

Bruselj, 1. oktober 2021
(OR. en)

11899/21

SOC 518
EMPL 376
ECOFIN 848
EDUC 297

DOPIS

Pošiljatelj:	Odbor za zaposlovanje
Prejemnik:	Odbor stalnih predstavnikov/Svet
Zadeva:	Ključni izzivi na področju zaposlovanja: glavna sporočila Odbora za zaposlovanje na podlagi letnega poročila o uspešnosti zaposlovanja in prikaza uspešnosti zaposlovanja – potrditev

V prilogi vam pošiljamo glavna sporočila, ki jih je Odbor za zaposlovanje pripravil na podlagi letnega poročila o uspešnosti zaposlovanja in prikaza uspešnosti zaposlovanja; ta glavna sporočila bo Svet (EPSCO) potrdil na seji 15. oktobra 2021.

Celotno besedilo letnega poročila o uspešnosti zaposlovanja je v dokumentu 11899/21 ADD 1.

Prikaz uspešnosti zaposlovanja je v dokumentu 11899/21 ADD 2.

Ključni izzivi na področju zaposlovanja: glavna sporočila Odbora za zaposlovanje na podlagi letnega poročila o uspešnosti zaposlovanja in prikaza uspešnosti zaposlovanja za leto 2021

1. Odbor za zaposlovanje je v skladu s svojo nalogo iz člena 150 PDEU za Svet pripravil letni pregled stanja na področju zaposlovanja v EU. Ta pregled je vključen v prikaz uspešnosti zaposlovanja za leto 2021, s katerim se spremlja napredek pri izpolnjevanju ciljev strategije Evropa 2020, v njem pa so navedeni tudi ključni izzivi na področju zaposlovanja in dobri rezultati na trgu dela v celotni EU in v posameznih državah članicah. Prikaz uspešnosti zaposlovanja temelji na ugotovitvah skupnega ocenjevalnega okvira strategije Evropa 2021. Skupni ocenjevalni okvir je na kazalnikih temelječ sistem ocenjevanja, ki so ga skupaj pripravili Odbor za zaposlovanje, Odbor za socialno zaščito in Komisija. Zajema splošna in posebna področja politike v okviru smernic za zaposlovanje, njegov namen pa je na kratko opredeliti ključne izzive in dobre rezultate na trgu dela na teh področjih ter pomagati državam članicam pri določanju njihovih prednostnih nalog.
2. Glavne ugotovitve prikaza uspešnosti zaposlovanja za leto 2021 so povzete v letnem poročilu o uspešnosti zaposlovanja za leto 2021. Dopolnjujejo sklepe večstranskega nadzora, ki ga nad uresničevanjem priporočil Sveta v okviru evropskega semestra izvaja Odbor za zaposlovanje. Ugotovitve prikaza uspešnosti zaposlovanja za leto 2021 kažejo, da je pandemija COVID-19 močno prizadela trg dela.

3. Zdravstveni sistemi držav članic so zaradi krize obremenjeni kot še nikoli poprej, zaradi kriznih ukrepov omejevanja socialnih stikov pa so bile hudo prizadete tudi proizvodnja, potrošnja in naložbe. BDP v EU se je v letu 2020 zmanjšal za 6 % v primerjavi s prejšnjim letom. V skladu s poletno vmesno gospodarsko napovedjo 2021 naj bi se gospodarstvo EU v letu 2021 povečalo za 4,8 %, v letu 2022 pa za 4,4 %. Stopnja brezposelnosti se je s 6,7 % (podatek za leto 2019) leta 2020 povečala na 7,1 %, leta 2021 pa naj bi se dodatno povečala na 7,6 %, nato pa leta 2022 padla na 7 %¹. Način, na katerega bodo države članice izšle iz krize, bo zagotovo neenakomeren in bi zato lahko negativno vplival na rezultate preteklih prizadevanj za navzgor usmerjeno konvergenco. Reševanje nastalih izzivov bo ključnega pomena za trajnostno in vključujoče okrevanje.
4. V preteklem desetletju je EU zabeležila trdno rast zaposlovanja. Stopnja zaposlenosti v EU27 (20–64 let) se je od sprejetja strategije EU 2020 leta 2010 povečala za največ 5,3 odstotne točke (s 67,9 % leta 2010 na 73,2 % leta 2019) in po letu 2015 dosegla najbolj vztrajno rast. Leta 2019 je bila zaposlenost v EU rekordno visoka. S pandemijo se je to izboljšanje ustavilo. Leta 2020 se je stopnja zaposlenosti znižala na 72,5 % (78 % za moške in 66,9 % za ženske). Stopnja zaposlenosti se je znižala v vseh državah članicah EU razen treh. Nacionalne cilje strategije Evropa 2020 je leta 2020 doseglo ali preseglo petnajst držav članic EU, dvanajst pa jih je bilo še vedno pod njimi. Za prihodnost je v akcijskem načrtu za evropski steber socialnih pravic določen cilj vsaj 78-odstotna stopnja zaposlenosti v EU do leta 2030. Ta cilj je Evropski svet 25. junija 2021 pozdravil v skladu z Izjavo iz Porta².

¹ Iz pomladanske gospodarske napovedi 2021 (poletna vmesna gospodarska napoved ne vsebuje informacij o brezposelnosti).

² <https://www.consilium.europa.eu/media/50763/2425-06-21-euco-conclusions-en.pdf>

5. Odziv politike pri spopadanju s posledicami pandemije je bil hiter in sprejeti so bili ukrepi, kot so sheme skrajšanega delovnega časa za zaposlene, dohodkovne subvencije za samozaposlene in likvidnostni ukrepi za podjetja, da bi omejili izgube delovnih mest med obdobji omejitev gibanja. Stopnja zaposlenosti v EU se zato ni dramatično znižala, po drugi strani pa se je stopnja brezposelnosti le skromno povečala. A kljub temu se vpliv pandemije v letu 2020 kaže v poslabšanju (in nestanovitnosti) drugih kazalnikov, kot so skupno število opravljenih delovnih ur, odsotnost z dela in ukrepi za razpoložljivost delovne sile na trgu dela.
6. V prikazu je poudarjenih tudi več negativnih trendov (za obdobje 2019–2020): povečanje nominalnih stroškov dela na enoto (24 držav članic); zmanjšanje deleža novo zaposlenih (21 držav članic); zmanjšanje skupne zaposlenosti (20 držav članic) in zmanjšanje deleža odraslega prebivalstva v izobraževanju in usposabljanju (19 držav članic). Poleg tega so opredeljeni ključni zaposlitveni izzivi na področjih znanj in spretnosti ter vseživljenjskega učenja, udeležbe na trgu dela, sistemov socialne varnosti, sistemov izobraževanja in usposabljanja ter enakosti spolov.
7. V prikazu uspešnosti zaposlovanja je navzlic temu opredeljenih tudi nekaj pozitivnih trendov za obdobje 2019–2020. V petnajstih državah članicah se je zlasti znatno povečal delež odraslih s srednjo ali visoko izobrazbo. Poleg tega se je stopnja neprostovoljne zaposlitve za določen čas zmanjšala v 10 državah članicah, v devetih državah članicah pa se je zmanjšala razlika v plačilu med spoloma.
8. Odbor za zaposlovanje je v horizontalnem mnenju o evropskem semestru, ki ga je pripravil za zasedanje Sveta EPSCO junija 2021, ugotovil, da je sedanja kriza zahtevala izredne ukrepe, ki so privedli do vzpostavitve mehanizma za okrevanje in odpornost, ki je prvi finančni instrument za naložbe in reforme, katerega cilj sta ublažitev gospodarskih in socialnih učinkov krize ter podpora vključujočemu in trajnostnemu gospodarskemu okrevanju, pa tudi pravičnemu zelenemu in digitalnemu prehodu.

9. V horizontalnem mnenju je tudi navedeno, da evropski semester ostaja učinkovito orodje za usklajevanje, ki spodbuja trajnostno in vključujočo gospodarsko rast, konkurenčnost in zaposlovanje ter ustrezno socialno zaščito in socialno vključenost, zlasti med zdajšnjo krizo. Kar zadeva postopkovne prilagoditve v zvezi s ciklom semestra za leto 2021, člani in članice odbora menijo, da so bile spremembe, ki jih je sprožil mehanizem za okrevanje in odpornost, upravičene, saj je bil poudarek na nujnih odzivih in reformah politike za spopadanje s krizo. Odbor za zaposlovanje meni, da bi morale biti te prilagoditve začasne. Člani in članice odbora se odločno zavzemajo, da se hitro ponovno vzpostavi celovit proces semestra, in sicer že v naslednjem ciklu. Prizadevanja za racionalizacijo in optimizacijo prihodnjih ciklov semestra bi morala vključevati dialog z državami članicami ter ustrezno razpravo v zadevnih sestavah Sveta in njihovih svetovalnih organih.
10. Odbor za zaposlovanje pozdravlja krovne cilje EU za leto 2030 iz akcijskega načrta za evropski steber socialnih pravic in poudarek na evropskem semestru kot ključnem orodju za spremljanje. Novi krovni cilji EU za leto 2030 na področjih zaposlovanja, znanj in spretnosti ter socialne politike, ki so predstavljeni v načrtu in jih je pozdravil Evropski svet, ustrezajo pozivom Odbora za zaposlovanje in Odbora za socialno zaščito ter ministrov in ministric Sveta EPSCO, da je potrebno nadaljnje ukrepanje po strategiji Evropa 2020³. Na podlagi izkušenj s strategijo Evropa 2020 bi bilo treba cilje v celoti vključiti v evropski semester. Odbor za zaposlovanje podpira tudi cilj boljšega spremljanja in ocenjevanja razmer na področju zaposlovanja in socialnih razmer v Uniji, kar bo v pomoč revidiranemu pregledu socialnih kazalnikov. Zato se je Odbor za zaposlovanje strinjal, da se v pregled socialnih kazalnikov⁴ vključijo izbrani novi glavni kazalniki, ki jih je predlagala Komisija.

³ Države članice so pozvane tudi, naj določijo ambiciozne nacionalne cilje, ki bodo ustrezno prispevali k doseganju krovnih ciljev EU, ob ustreznem upoštevanju izhodiščnega položaja vsake države.

⁴ Te bi bilo treba uporabiti v skupnem poročilu o zaposlovanju, pri čemer je treba upoštevati potrebna pojasnila glede njihovih opredelitev in uporabe, kot je podrobno opisano v prilogi k mnenju Odbora za zaposlovanje in Odbora za socialno zaščito o predlogu Komisije za revidiran pregled socialnih kazalnikov, ki ga je Svet EPSCO potrdil 14. junija.

11. Čeprav je bil evropski semester za leto 2021 prilagojen, je Odbor za zaposlovanje še naprej spremljal prizadevanja držav članic za odzivanje na zadevna priporočila za posamezne države za leti 2019 in 2020. Pregledi, ki jih je opravil Odbor za zaposlovanje, kažejo, da je izbruh pandemije države članice prisilil, da so svoja prizadevanja osredotočile na blažitev posledic krize za delavce, gospodinjstva in podjetja. Ureditve skrajšanega delovnega časa in subvencije plač so se večinoma uporabljale v podporo ohranjanju zaposlitve, v nekaterih primerih na podlagi obstoječih, a razširjenih in/ali prilagojenih instrumentov, v drugih pa z uvedbo novih ukrepov. Različne oblike finančne pomoči so bile zagotovljene zlasti samozaposlenim osebam ali osebam z netipičnimi pogodbami, vključno s sezonskimi delavci in drugimi ranljivimi skupinami, pri čemer so mladi in ženske med osebami s pogodbami za določen čas običajno prekomerno zastopani. Pravočasna podpora je imela ključno vlogo pri blaženju splošnega učinka krize na stopnje zaposlenosti, zagotavljanju ohranjanja delovnih mest in polaganju temeljev za obvladovanje prehodov med zaposlitvami.
12. Države članice so okrepile aktivne politike trga dela, zlasti v zvezi z usposabljanjem in svetovanjem za iskalce zaposlitve in delavce, pri katerih obstaja veliko tveganje, da bodo izgubili zaposlitev. Izvajali so se učenje na daljavo, izpopolnjevanje in preusposabljanje ter digitalno usposabljanje, da bi podprli delavce in iskalce zaposlitve. Izvajala so se tudi prizadevanja za povečanje števila zaposlenih in izboljšanje tehnološke opreme, ki se uporablja v javnih službah za zaposlovanje, med drugim z vlaganjem v digitalizacijo storitev, da se poveča njihova zmogljivost in zagotovi kontinuiteta med pandemijo in po njej. Države članice so pogosto uporabljale tudi prožne ureditve dela, vključno z delom na daljavo.
13. Države članice si sočasno prizadevajo olajšati premestitev delavcev na trgu dela, pri čemer posebno pozornost namenjajo zaposlitvenim možnostim tistih skupin, ki jih je kriza najbolj prizadela, zlasti mladih, žensk, invalidov in oseb z migrantskim ozadjem. Komisija je v priporočilu o učinkoviti aktivni podpori zaposlovanju (EASE) po krizi zaradi COVID-19 podprla ta prizadevanja in opredelila strateški pristop k spodbujanju ustvarjanja delovnih mest in prehoda z enega na drugo delovno mesto, tudi v digitalni in zeleni sektor.

14. V številnih državah članicah so istočasno še vedno prisotni pomembni izzivi v zvezi z zmogljivostjo in organizacijo javnih zavodov za zaposlovanje, dostopom iskalcev zaposlitve do aktivnih politik trga dela, učinkovito in ciljno usmerjeno podporo iskalcem zaposlitve, mladim, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo, in drugim ranljivim skupinam ter odpravo ovir za udeležbo na trgu dela.
15. Kriza je negativno vplivala na vključevanje dolgotrajno brezposelnih na trg dela, saj je vplivala na dostop do in razpoložljivost individualiziranega svetovanja ali profiliranja, pa tudi na registracijo in zagotavljanje integriranih storitev. Številne države članice so iz zdravstvenih in varnostnih razlogov storitve prestavile na splet. Vendar so rezultati tega digitalnega prehoda različni, deloma zaradi neenakega dostopa do takih storitev med dolgotrajno brezposelnimi in neaktivnimi, zlasti tistih s slabšimi digitalnimi spretnostmi in znanji.
16. Kar zadeva položaj žensk na trgu dela, se številne države članice soočajo z vrsto enakih izzivov politike, zlasti s trajno vrzeljo v zaposlenosti, visokim deležem zaposlenih žensk s krajšim delovnim časom, razlikami v plačah in pokojninah med spoloma ter prevladujočo zastopanostjo ženskega spola v sektorju dolgotrajne oskrbe. Da bi izboljšale možnosti žensk na trgu dela, so države članice vlagale v vzgojo in varstvo predšolskih otrok, da bi se povečala razpoložljivost in kakovost teh storitev. Usklajevanje različnih vladnih ravni je tako lahko pomembno za zagotovitev razpoložljivosti storitev. Nekatere države članice so tudi reformirale starševske dopuste in nadomestila ter razširile očetovska nadomestila, da bi izboljšale usklajevanje poklicnega in zasebnega življenja.

17. Izzivi, povezani s segmentacijo trga dela, ostajajo pomembni s strukturnega vidika. Pandemija je poudarila že obstoječe ranljivosti, saj so delovna mesta izginjala predvsem v sektorjih, v katerih prevladujejo manj varne oblike zaposlitve (vključno s samozaposlitvijo), hkrati pa je nesorazmerno prizadela mlade in ranljive skupine. Pred krizo zaradi COVID-19 je bilo sprejetih več reform za odpravo segmentacije trga dela in pandemija je v nekaterih primerih upočasnila njihovo izvajanje. V številnih državah članicah so ukrepanje inšpektoratov za delo in ukrepi za krepitev njihove zmogljivosti ključni elementi zmanjšanja segmentacije trga dela. V ta namen se lahko učinkovito kombinirajo politike, ki ponujajo spodbude, kot so subvencije za zaposlovanje, in izvršilni ukrepi v obliki glob. Pregled delovnopravne zakonodaje in regulativnih vrzeli ostaja pomemben za odpravo segmentacije. Hkrati bo treba dodatno preučiti pojav novih oblik dela, zlasti platformnega dela, kar zadeva delovne pogoje takih delavcev.
18. Glede obdavčitve dela je bil dosežen napredek pri zmanjševanju davčne obremenitve dela, zlasti za nizke in srednje visoke dohodke, predvsem z ukrepi davčnih olajšav in zmanjšanjem socialnih prispevkov. Kljub temu ostajajo še druga vprašanja, povezana z davčnim sistemom, zlasti specifične luknje ali neučinkovitosti, pa tudi dejavniki, ki prejemnike drugega dohodka v gospodinjstvu odvrčajo od dela. V zvezi z neprijavljenim delom so bili kot ključni izpostavljeni pomen večdimenzionalnih strategij, ključna vloga inšpektoratov za delo in sodelovanje med različnimi organi.

19. Prednostne naloge politik so še vedno naložbe v izpopolnjevanje znanj in spretnosti, izobraževanje odraslih in vseživljenjsko učenje. Več držav članic je za obvladovanje krize namenilo dodatna proračunska sredstva za okrepitev naložb v izobraževanje ter znanja in spretnosti, zlasti v osnovna digitalna znanja in spretnosti, infrastrukturo in spletne rešitve, kot so digitalne platforme. Države članice ta odziv na pandemijo COVID-19 praviloma kombinirajo z dolgoročnejšo perspektivo, katere namen je podpreti uspešne prehode na trgu dela in obravnavati izzive, ki jih prinašata digitalni in zeleni prehod. Na vseh ravneh izobraževanja, vključno z vzgojo in varstvom predšolskih otrok, splošnim izobraževanjem, začetnim in nadaljnjim poklicnim izobraževanjem in usposabljanjem, visokošolskim izobraževanjem in izobraževanjem odraslih, je prišlo do precejšnjih naložbenih in reformnih prizadevanj. Države članice so sprejele tudi ukrepe, da bi sistemi izobraževanja in usposabljanja bolj ustrezali potrebam trga dela, pa tudi, da bi se odzvali na vprašanja, povezana z razlikami v izobraževanju, in zmanjšali digitalni razkorak.
20. Kljub temu se napredek pri izvajanju priporočil za posamezne države za leti 2019 in 2020 razlikuje. V nekaterih državah članicah so strukturni izzivi še vedno zelo prisotni in zahtevajo nadaljnje ukrepanje, zlasti v zvezi z zgodnjim opuščanjem šolanja, rezultati v splošnem izobraževanju ter poklicnem izobraževanju in usposabljanju (vključno z deležem neuspešnih učencev in rezultati raziskave PISA), nizko udeležbo v izobraževanju odraslih, prenizko usposobljenostjo delovne sile, socialnimi in teritorialnimi neenakostmi pri dostopu do izobraževanja, usposabljanja, digitalnih veščin in infrastrukture. Kriza zaradi COVID-19 je z nenehnimi zaporami in ukrepi za omejevanje socialnih stikov še zaostila že obstoječe izzive, s tem pa poglobila težave, povezane z digitalnim razkorakom in neenakim dostopom do izobraževanja in usposabljanja. V zvezi s tem so bili izpostavljeni težak položaj ranljivih in prikrajšanih skupin ter izzivi, s katerimi se srečujejo invalidi v izobraževanju in pri dostopu do trga dela. Zato države članice za izvedbo ustreznih reform poleg nacionalnih sredstev že obsežno uporabljajo tudi razpoložljiva sredstva EU oziroma to nameravajo, zlasti Evropski socialni sklad plus ter instrument za okrevanje in odpornost.

21. V evropskem stebru socialnih pravic je poudarjeno, da sta učinkovit socialni dialog in posvetovanje s socialnimi partnerji o oblikovanju in izvajanju politik v skladu z nacionalnimi praksami ključna za doseganje veljavnih in trajnostnih rezultatov politike. Ocena napredka pri izvajanju priporočil za posamezne države o socialnem dialogu je pokazala, da so v zadevnih državah članicah sicer vzpostavljeni ustrezni okviri, a da so potrebna nadaljnja prizadevanja za vzpostavitev smiselnega sodelovanja socialnih partnerjev. Še vedno obstajajo precejšnji pomisleki glede praktičnih vidikov posvetovanja s socialnimi partnerji, in sicer glede preglednosti, pravočasnosti in smiselnosti ter resničnega vpliva takega posvetovanja na oblikovanje politik. Omenjen je bil tudi spodbuden razvoj dogodkov, zlasti večja vključenost socialnih partnerjev v oblikovanje protikriznih ukrepov in določanje minimalne plače. Dolgoročnejša krepitev zmogljivosti socialnih partnerjev ostaja pomemben cilj.
